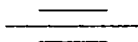

Ellenőrzésem során találkoztam azzal a meg nem alapozott, sehol le nem írt helyesírási szabállyal, amely téves nyelvszemléletet tükrözött a tanár részéről, amely így hangzott: „Ha az igekötő és az igenév között igei állítmány van, az igekötő nem az igei állítmányhoz, hanem az igenévhez tartozik. Ezt megtudjuk akkor, ha a mondatot tagadó mondatná alakítjuk” – hangzott a szabály.

Így hagyják figyelmen kívül még esetenként azt a nagyon fontos tényezőt, hogy a nyelvtan tanításának kizárólagosan gyakorlati célja van, és a nyelvtant nem a szabályokért tanítjuk. De figyelmen kívül hagyják az értelem szerepét is, mert: Az eső nem *kezdt elesni*, hanem *elkezdett esni*. A varjú nem *kezdt elkárogni*, hanem *elkezdett károgni*.

Az iskolai nyelvoktatás keretén belül, de az élet minden területén, ahol erre lehetőség adódik, arra kell törekedni, hogy tanításunknak gyakorlati jellege legyen. Lássuk és láttassuk meg az összefüggéseket, amelyekhez elsősorban nem a szabályokat, meghatározásokat hívjuk segítségül, hanem mindenkor az élő nyelvből kiindulva az értelem, a logika és a nyomaték szerepét vegyük figyelembe, csak ezután a szabályokat. Ez vezet el bennünket a helyes megértéshez, amely nagyban hozzájárul a tanulók logikus gondolkodásának kialakításához, amely szintén fontos helyet foglal el a NAT módszertani útmutatásában.

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolaszatórium
Budapest

Mátyás király – Petőfi – József Attila – emlékek Diósgyőrött és Lillafüreden

Lillafüred névadása a múlt század kilencvenes éveinek elejére tehető, amikor is gróf *Bethlen András*, akkori földművelődésügyi miniszter vezette vadásztársaság érkezett e vidékre. Köztük volt a miniszter felesége, báró *Vay Lilla* is. Amikor *Vay Lilla* e gyönyörű helyet megpillantotta, elragadtatással kiáltott fel. A kellemes kirándulásra emlékezve, *Bethlen András* indítványára: 1892-ben *Lillafürednek* nevezték el e települést.

A mára Miskolchoz tartozó klimatikus üdülőhely (321 m) – a Bükk hegységben – központja a Garadna vizéből mesterségesen felduzzasztott *Hámori-tónak*, melynek létesítését a vashámorok működtetésének biztosítása tette szükségessé. A tavat *Fazola Frigyes* igazgatósága (1810) idején létesítették. A zsilipszerkezet fém alkatrészeit a besztecebányai harangöntők készítették. A *Hámori-tó* fontos szerepet töltött be a korszerűsített kohászat vízgazdálkodásában (ma is hozzájárulva a Diósgyőri Acél Művek ipari vízellátásához), de a másfél kilométer hosszú tavon csónakázásra, evezésre és sporthorgászatra is kiváló lehetőség nyílik.

S a hegykoszorúval övezett, festői környezetben, a Szinva és Garadna patak találkozásánál, közvetlen a Szinva vízése mellett épült a lillafüredi *Palota Szálló Lux Kálmán* tervei alapján (1930). A *Mátyás király* korabeli magyar építészet tudományos kutatója Hunyadi korabeli várkastélyt varázsolta a Bükk természeti szépségekkel teli pontjára. A hatalmas, bástyaszerű, függőkertekkel övezett tornyos épület visszavezet bennünket hazánk dicső 15. századába.

A közeli Diósgyőrött azonban eredeti Mátyás korabeli remekmű látható, a patinás „*Diósgyőri Madonna*”! Értékeléséhez érdemes bepillantani a diósgyőri római katolikus egyház és templom történetébe. A templom és a plébánia Szent István-i alapítás. A torony ormán lévő kettős kereszt ennek bizonyossága. 1313 óta itt állt a völgyben a pálosok „Az Úr Jézus Szentséges Testé”-nek

nevezett rendháza. A település, a *Diós* nevet a diófák miatt kapta. A diófát a pálosok hozták és honosították meg. A Szinva partján 1754 óta áll a „*Boldogságos Szeplőten Szűz Mária*” nevére felszentelt *plébániatemplom*, melynek *főoltára* a pálos fafaragó iskola remeke.

A templom díszé, éke, a „*Diósgyőri Madonna*” *Mátyás király* megrendelésére készült 1480–90 között. Egyetlen fából faragta az ismeretlen művész. A *Kassai-Sárosi iskola* remek példánya. Szűz Máriát ábrázolja a kis Jézussal, lába alatt a holddal. A szobor a gótikus királyi kápolnában állt, majd a plébánia folyosójára került. 1923-ban döbbentek rá értékére. Több évszázados festékrétegtől megszabadítva, ma szinte eredeti ragyogásában gyönyörködhet. A templom harangjai háborús károkat szenvedtek, de a majláthi temetőben lévő kis műemlék harang megmaradt. Jelenleg a Diósgyőri Pálos Kolostor maradványai, alapfalai mellett (az Erdővédelmi Felügyelőség kertjében), haranglábon felfüggesztve látható a kis harang: rajta 1766-os évszám olvasható.

Petőfi Sándor 1847-ben gyönyörködött e völgy szépségében. Alkonyatkor meghallotta a kis harangot. Élményét „*Alkony*” c. költeményében örökítette meg. Emléket hagyott nekünk és az utókorak, hogy szeressük életünkhöz közelálló harangjainkat, figyeljünk szavukra: *Viros voco, fulgura frango, mortuos plango*. Ez a tanításuk: *Az élőket hívom, a villámokat szétzúzom, a halottakat siratom*. *Petőfi* 1847. júl. 8-án már másodízben járt Miskolcon. Ekkori diósgyőri-hámori kirándulásáról írta az *Alkony* c. verset és a *X. úti level-et*.

Petőfi „boldog út”-ja közben nézett be Miskolcra, amikor a fővárosból Erdődre ment, leendő feleségéhez, kit annyi szép versében örökített meg. Vadnay Rudolf hozta őt Gömörből Miskolcra, Tompa Mihály bejei lelkészlakából. Miskolcon Vadnay Miksa, Borsod megyei szolgabírónál volt. Délután sok kocsival volt a hámori kirándulás. A hámori kocsmában vígan mulattak, de ő inkább csendes, merengő, mert szerelmes volt. Inkább ment megnézni a közeli cseppkőves barlangot, majd a tavat, melyet –ahol legszelebb–, balkézrel átdobott. Kedvére volt, hogy ebben első lett a többiek közt. Este hazamenet megállíttatá a kocsit a diósgyőri várrom előtt, és merengve nézte. Akkor született meg lelkében az *Alkony* c. költemény.

Alkony

Olyan a nap, mint a hervadt rózsa,	Néma, csendes a világ körülöm,
Lankadatlan bocsátja le fejét;	Távol szól csak egy kis estharang,
Levelei, a halvány sugárok,	Távol s szépen mintha égből jönne
Bús mosollyal hullnak róla szét.	Vagy egy édes álomból e hang.

Hallgatom mély figyelemmel. Óh ez
Ábrándos hang jólesik nekem.
Tudj Isten mit érzek, mit nem érzek,
Tudja Isten, hol jár az eszem.

Diósgyőr, 1847. júl. 8.

Egy korábbi lírai alkotása ugyancsak Miskolcra kötődik. A *Keresztúton állók* c. verse végén „Miskolc, 1843.” olvasható. Az irodalomtörténet azt jegyzi fel a vers születéséről:

– „az újhelyi vagy pataki vásárról hazatérő miskolci mesteremberek vették fel magukhoz a szekérre, és vitték be Miskolcra a havas esőben gyalog vándorló húszévesnyi költőembert.”

A *Palota Szálló* Budapesttől 170, Miskolctól 12 km-re található. Itt tartotta írőhetét 1933 júniusában az Írók Gazdasági Egyesülete. A jelentős irodalmi rendezvény vezetője *Kodolányi János* volt, aki a kormány támogatásával kedvezményes áron biztosította az írók elszállásolását és a nagytermet, ahol a vitatüléseket tartották. A részt vevők közt voltak: *Kosztolányi Dezső*, *Várnai Zseni* és *József Attila*. A köszöntőt *Pakots József*, a kongresszusi megnyitó beszédet *Móricz Zsigmond* tartotta. Ekkor írta *József Attila* egyik legszebb szerelmes versét, az *Ódát*. Róla írta visszaemlékezésében *Kodolányi*, hogy ő is élvezte „a baráti társaság, a jó étel-ital, a hegyi levegő, a fűrdő, a séták örömeit.”

Az Óda keletkezéstörténetének fontos dokumentuma *Rajk András* 1983-ban megjelent tanulmánya, aki hiteles bizonyítékok alapján tisztázta az Ódát ihlető asszony, a múzsa kilétét.

A *Lillafüredi Fürdőújság* íróhét utáni számában olvasható „A Palota Szálló vendégeinek névsora, amely tartalmazza a majd százfőnyi író résztvevő névsorát, s köztük a múzsáét: *Dr. Marton Márta* író, Budapest. *Rajk András* kijavítja a hibás adatokat, mi szerint *dr. Szöllős Heńrikné* művészettörténészről van szó, akinek *leánykori neve* valóban *Marton Márta*. Ő volt az az asszony, akihez az *Óda* c. versét írta *József Attila*, kivel Lillafüreden ismerkedett meg, ahova 1933. júniusában az Ige kongresszusára ment. (Dr. Szöllősné Marton Márta 1964. okt. 6-án, hatvanévesen halt meg Budapesten, a Péterfy utcai kórházban.)

Pátzay Pál szobrászművész a művészettörténész dr. Szöllősné baráti köréhez tartozott, és a következőket mondta: „Képzőművész létemre kevés oly szép nőt ismertem, mint dr. Szöllősné. Műveltsége, kellemé és szépsége nem maradhatott hatástalan senkire, aki közelébe került. Természetes, hogy olyan művészemberre, amilyen *József Attila* volt, még kevésbé. Szerencse, hogy e szépség egy halhatatlan remekmű létrejöttét segítette.”

A címzett, a „koronatanú” (a vers postán érkezett) ezt mondta: „Mindössze 3 napig ismertem *József Attilát* és ekkor is keveset találkoztam vele. Majd egy negyedik napon néhány percre, már Budapesten. Beszélgetésünkkor a költő műveltsége, egyéniségének érdekessége megfogott. Amolyan játékos, jelentéktelen udvarlason felül semmi szubjektív kapcsolatról nem beszélhetek. Nem is álmodtam, hogy e kapcsolatból vers születhessen. Meglepetés ért, amikor borítékban megkaptam tőle a verset, néhány soros levél kíséretében. Szépnek találtam, eltettem. Két nap múlva, reggel csengettek a Mészáros utca 12. számú házban levő akkori lakásom ajtaján. *József Attila* volt. Néhány, szinte érdektelen mondatot beszélgettünk. Megköszöntem a verset. Ő csakhamar elment. Akkor láttam utoljára!”

A Palota Szálló előtti sétányon márvány emléktábla utal az itt született *József Attila* verse:

József Attila (1905–1937)
az első lillafüredi írótalálkozó
(1933) résztvevőjeként e táj
ihletésében írta ÓDA című versét.

„Nézem a hegyek sőrénjét –
homlokod fényét
villantja minden levél.
Az úton senki, senki,
látom, hogy meglebbenti
szoknyád a szél.
És a törékeny lombok alatt
látom előrebiccenni hajad,
megrezzenni lágy emléidet és
– amint elfut a Szinva-patak –
ím újra látom, hogy fakad
a kerek fehér köveken,
fogaidon a tündér nevetés.”

Olvasóinknak, Munkatársainknak
szeretetteljes karácsonyt és örömteli új esztendőt
kíván
a MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK